

DE STRIJD IS VAN DE HEERE

Een slechte afbeelding verpest meer dan duizend woorden goed kunnen maken, daarom wordt die weggelaten.

ELK GEVECHTSVERSLAG BEGINT MET EEN SITUATIERAPPORT. Dus deze ook. Israël heeft eindelijk een koning; Saul, een beer van een vent. Hij waagt de strijd op te nemen tegen de Filistijnen. Hij heeft al naam gemaakt bij de Filistijnen en hun een gevoelige nederlaag bezorgd (1 Sam. 14). Zij weten dat Israël nu een koning heeft die meetelt. Maar zijn rijksgedebied is nog uiterst beperkt. Het slagveld is het Terebinten- of Eikendal, dat in het gebied van de stam Juda ligt. Tegenwoordig heet dit dal de Elahvallei. Het ligt ten zuidwesten van Jeruzalem en westelijk van Bethlehem. Dit brede glooiende dal heeft een droogvallende beek: de Elah. Het dal is vanuit de kustvlakte de toegangspoort tot het bergland van Judea. Het is voor Saul daardoor een thuiswedstrijd. Beide legers bezetten een heuvelrug aan weerszijden van het dal. De partij die aanvalt, moet eerst het dal door en heuvelopwaarts de strijd aangaan. Dit is tactisch gezien een zeer nadelige positie. Daarom waagt geen partij de aanval. Zelfs de in de strijd geharde Filistijnen vallen niet aan. Saul bleek een knap strateeg en had zijn positie goed gekozen. Hij blokkeert de toegang tot het kernland en kan zich via een tamelijk veilige route terugtrekken. Veertig dagen liggen ze al tegenover elkaar. Maar deze situatie kan niet eeuwig duren.

Een tipje van de sluier waar de Filistijnen oorspronkelijk vandaan komen, wordt nu opgelicht. Zij vaardigen namelijk een kampioen af. Deze daagt een tegenstander uit om in een tweegevecht de oorlog te beslissen. Een dergelijke

strijdwijze was in de streken rond de Egeïsche zee niet ongebruikelijk. Denk maar aan het beroemde gevecht tussen Achilles en Hektor voor de poorten van Troje. Het geeft ook een vingerwijzing naar de tijd waarin het gebeuren zich afspeelt. De late bronstijd is de tijd van ‘Griekse’ helden en hun duels.

DE UITDAGER

Goliath -is dat een eigennaam of een soortnaam?- is afschrikwekkend genoeg. Een boom van een kerel, eersteklas bewapend met een zwaard, speer en javelijjn. Het zwaard werd gebruikt voor het man-tegen-mangevecht, maar een speer als stootwapen was veruit superieur aan het zwaard. Een goede speervechter houdt meerdere tegenstanders in bedwang. Ik twijfel er niet aan dat Goliath in dat opzicht een goed ‘germaan’ (ger = speer en maan = man), een goede speervechter was. De javelijjn was zijn langeafstandswapen. Dit is een werpspeer waarvan de schacht voor een deel met een losse leren band omwikkeld was. De werper hield het losse uiteinde van de band vast tijdens het werpen. De band wikkelde zich af en daardoor roteerde de javelijjn om de lengteas met als effect een hoge nauwkeurigheid en groot bereik.

Bovendien was Goliath goed beschermd. Hij droeg een bronzen helm, een maliënkolder en scheenplaten. Scheenplaten werden vooral gebruikt door soldaten die afkomstig waren uit het Griekse deel van het Middellandse Zeegebied. Voetballers weten wel hoe nuttig scheenbeschermers zijn. Een mansgroot schild werd door een schilddrager meegetorst. Dit was een bescherming tegen pijlen en slingerstenen. Weer een inkijkje in de tijd. Dergelijke grote schilden werden in de late bronstijd gebruikt. De wapens zijn van brons, behalve de punt van de speer, die is van pantserdoorborend ijzer.

Daar staat een ervaren en goed uitgeruste krijger, geen log lichaam. Goliath voert de oorlog ook op psychologisch terrein. Scheldend en schimpend intimideert hij de Israëlieten die allen minstens een kop kleiner zijn dan hij. Het lijkt wel een schoolplein waar ouderejaars leerlingen de kleintjes afbekken.

Dat ziet Saul ook. Hij, de koning, zou de uitdaging moeten aannemen. Maar hij ziet in de eerste plaats een kampioen en niet een onbesneden Filistijn. Saul zoekt een plaatsvervanger die hij een ruime vergoeding in het vooruitzicht stelt. De vergoeding is: een groot kapitaal, belastingvrijheid en de hand van zijn dochter. Dat laatste is politiek voordelig, maar of je daar verder gelukkig van wordt? Ondanks het materiële gewin zijn kandidaten niet dik gezaaid. De impasse duurt voort.

BEVOORRADING

‘Een leger marcheert op zijn maag’ is een uitspraak van Napoleon. Ook het leger van Saul moet eten. In die tijd moesten de soldaten door hun eigen familie onderhouden worden. Daar werd niet automatisch voor gezorgd. De drie oudste zonen van Isäi zijn onder de wapens geroepen. Daarom stuurt Isäi zijn jongste zoon David met proviand naar het legerkorps. Brood voor de eerste dagen en geroosterd graan (muesli) dat langer houdbaar is. Het beste deel is voor de overste, die tien kazen

krijgt. Het leger is dus niet een ongeorganiseerde bende, nee het heeft een duidelijke structuur.

ZO DE WAARD IS...

Eliab, de eerstgeborene, Abinadab en Samma zullen blij geweest zijn met de proviand, maar vooral Eliab had liever gezien dat een ander het voedsel had gebracht. Als Goliath zijn psychologisch kunststukje weer opvoert, gaat er een huivering van angst door het leger van Israël. De reactie van David is: *Wat zal men de man doen die deze Filistijn verslaat en de smaad van Israël afwendt? Want wie is deze onbesneden Filistijn wel, dat hij de gelederen van de levende God durft te honen?* Gods eer staat op het spel en dat is voor David niet te verkroppen.

Eliab, zijn oudste broer, ontstak in woede tegen David en zei: Waarom ben je eigenlijk gekomen en onder wiens hoede heb je die paar schapen in de woestijn gelaten? Ik ken je overmoed en de slechtheid van je hart wel, want je bent gekomen om het vechten te zien. Hij meent David te kennen en weet van de zalving tot koning door Samuël; daar was hij zelf bij. David is hem voorbijgestreefd en dat zit hem hoog. Daarom komt hij met verwijten en kleineert hij David. Hij bekt David af. Maar David gaat niet op de beschuldigingen in en laat zich niet monddood maken. Hij vraagt door. Dit valt op en Saul laat hem roepen. Hier ligt een kleine aanwijzing naar de foute beeldvorming rond David. Wie neemt nu zo'n snotneus serieus? Voor de koning neemt David het woord: *Laat geen mens vanwege hem de moed laten zinken. Uw dienaar zal gaan en met deze Filistijn vechten.* Ergens maakt hij Saul een verwijt: u, koning bent bang voor deze onbesneden Filistijn. Ik, uw dienaar, zal doen wat u zou moeten doen. Saul zocht een plaatsvervanger die hij nu in David heeft gevonden. David mag letterlijk zijn plaats innemen. David handelt niet uit een opwelling of een vaag gevoel. Door openbaring weet hij dat het zijn plicht is Goliath te verslaan. Hij is immers tot koning gezalfd. DAT hij de strijd zal aangaan is zeker, HOE is nog de vraag. De wapenuitrusting van Saul -ongetwijfeld de beste die in Israël te vinden was- krijgt hij aan. David probeert het uit en keurt het af. Hiermee heeft hij geen ervaring. Hij kiest voor wapens waarmee hij door en door vertrouwd is.

MAATJE TE GROOT

Als ik een jas koop, sneup ik bij maat L. XXL laat ik links liggen, die passen mij niet. Saul stak met kop en schouders boven de meeste mannen uit (1 Sam. 9: 2). Toch trekt David de maliënkolder van Saul aan. Hieruit blijkt dat beiden ongeveer even groot waren. Klopt ons beeld van het jongetje David wel of hebben we te veel naar Eliab geluisterd? Wat wij denken van deze herdersjongen is bezijden de waarheid. David geeft dit zelf ook aan. Als een leeuw of beer een lam meesleept, gaat hij erachteraan. Je leven in de waagschaal stellen voor een lam? Kom nou, dat is niet economisch gedacht. Volgend jaar zijn er weer lammeren. Maar David gaat de leeuw wel te lijf. De leeuw laat het lam vallen en de muil is bereid tot ander werk. David neemt het risico om een lam te redden. Nogal wiesden denkt u misschien. God was met hem. En met ons? De instelling van David geeft aan waarom hij koning wordt en een voorafschaduw van Jezus is.

OVERWEGINGEN

Saul staat in dubio. Al veertig dagen maakt hij met zijn leger pas op de plaats. Zijn manschappen zijn doodsbang voor Goliath. Deze situatie kan niet lang meer duren. Binnenkort deserteren de eersten. Dan is de zaak verloren. Dat weten de Filistijnen ook. Als -in het onwaarschijnlijke geval- David Goliath verslaat dan krijgen de Filistijnen een morele dreun. Als David gedood wordt en dat is te verwachten, is de schade toch beperkt. Een kampioen tegen een herder? Tsja, een ongelijke strijd, de uitkomst stond bij voorbaat vast. Voor Saul is het kansberekening, niet een principiële kwestie van goed of kwaad. Saul laat David gaan.

David bereidt zich goed voor. Zijn stok gaat mee. Een goede stokvechter is levensgevaarlijk, zelfs voor een zwaardvechter. Een slag tegen een kniegewricht valt ook een reus. Vijf stenen -David is er niet zeker van dat de eerste raak is- worden op vorm en gewicht geselecteerd.

Goliath ziet David komen en begint de strijd met woorden: *Ben ik een hond, dat je met stokken naar mij toe komt?* Hij onderschat volledig het wapen waarmee David komt. *En de Filistijn vervloekte David bij zijn goden.* Hier heeft Goliath gelijk; het is niet een strijd tussen twee mannen, maar tussen zijn goden en de God van Israël. *Kom naar me toe, dan zal ik je vlees aan de vogels in de lucht geven en aan de dieren op het veld.*

Maar David zei tegen de Filistijn: U komt naar mij toe met een zwaard, met een speer en met een werpspies, maar ik kom naar u toe in de Naam van de HEERE van de legermachten, de God van de gelederen van Israël, Die u gehoond hebt. Op deze dag zal de HEERE u in mijn hand overleveren. Ik zal u verslaan en uw hoofd van u wegnemen. Ik zal deze dag de dode lichamen van het leger van de Filistijnen aan de vogels in de lucht geven en aan de dieren van de aarde, en heel de aarde zal weten dat Israël een God heeft. En deze hele gemeente zal weten dat de HEERE niet door zwaard of door speer verlost, want de strijd is van de HEERE. Hij zal u in onze hand geven. Het wapen van David is *de Naam van de HEERE van de legermachten.*

Let op, Goliath gaat volledig uit van eigen kracht en wil David slechts doden, puur om te doden. David geeft een diepere reden waarom Goliath en de Filistijnen schuldig staan tegenover God en waarom ze dus verslagen zullen worden. Davids motivatie en vertrouwen ligt niet in zichzelf, maar in God.

De woordenstrijd en de armetierige verschijning van David maakt Goliath onvoorzichtig. Hij komt naar voren uit de dekking van zijn schild. De afloop is bekend. De eerste steen raakt doel. Bij een steen tegen het voorhoofd verwacht je dat Goliath achterover zou vallen. Zo staat het ook in veel illustraties in kinderbijbels. Maar Goliath stort voorover net als destijds zijn god Dagon (1 Sam. 5: 3). De symbolische betekenis is duidelijk: overwonnenen liggen plat voorover op de grond voor een zegevierende overwinnaar. Goliath wordt onthoofd met zijn eigen zwaard. Een schandvlek voor een strijder.

Saul had het goed gezien. De dood van Goliath is een mokerslag voor het moreel van de Filistijnen en ze worden verpletterend verslagen.

Hoe kon David weten dat hij Goliath zou verslaan? De zekerheid van David was gebaseerd op zijn zalving tot koning. God had hem beloofd koning te maken en dat was hij nog niet. Daarom was zijn leven zeker. David geeft invulling aan de taak die Saul als koning had. Hij vertoont moreel leiderschap.

LEIDERSCHAP

In dit stuk komen drie soorten leiders voor: oudsten, opzichters en herders. Eliab wordt verschillende keren aangeduid met eerstgeborene of oudste broer. Hij zou met zijn ervaring en wijsheid David moeten steunen en stimuleren, maar hij schoffeert hem eerder. Hij kleineert hem '*die paar schapen*' en hij verwijt hem voor zijn taken weg te lopen. Hij wil zichzelf verheffen ten koste van David maken en kan het niet verkroppen dat David hem voorbijstreeft. Om te zien dat je rol is uitgespeeld, is niet altijd makkelijk te accepteren.

Isaï ziet tegen de overste op; hij krijgt de kazen. Als je duizend man onder je hebt, hoor je het goede voorbeeld te geven. In verdelen de laatste en in de strijd de eerste. Het lijkt hier omgekeerd. N.B. duizend is in het Hebreeuws ook een equivalent voor familie (zie Richt. 6: 15 S.V. en 1 Sam. 10:19). Maar hoe gaan wij met een V.I.P. om? Krijgt die de eer die hem toekomt of meer dan dat? Of wordt respect geëist en niet verdiend?

Zelfs de hoogste opzichter, Saul, laat het afweten. Hij vertrouwt zijn ogen en ziet slechts wat hij waarneemt: een reus. Hij ziet niet vanuit Gods perspectief.

En uit onverwachte hoek komt een herder. Hij ziet een lam in de kaken van een leeuw en hij ziet een onbesneden Filistijn die zijn God beledigt. Dan maakt hij geen kosten-batenanalyse, zoiets is onacceptabel. Hij neemt weliswaar de plaats van de koning in, maar blijft beleefd; *ik, uw dienaar*. Het beeld van God als de goede Herder is daarom veelzeggend.

P.S. het beeld dat we van Saul hebben is dat van een loser. Toch moeten we dit bijstellen, want als veldheer deed hij het voortreffelijk. De eerste veldslag is vrijwel letterlijk voor zijn voordeel. Maar de volgende veldslagen zijn steeds verder weg. Hij breidt zijn rijk enorm uit. In zijn latere regeerperiode heeft hij zelfs zoveel rust en vrede in het land gebracht, dat hij tijd heeft een vogelvrije David achterna te zitten die hij zelfs de grens over weet te jagen. Tijdens zijn koningschap was er geen diep godsdienstig verval. Je leest nergens over afgoden en afgodsbeelden. Maar zijn vertrouwen lag uiteindelijk niet bij zijn God. Net als Eliab kon hij niet accepteren dat hij voorbijgestreefd werd. ■